INSTEKEN INSPIRATIENOTA VVSG VANUIT

DE FEDERATIE
sociaal-cultureel werk & amateurkunsten

CONTEXTANALYSE

Suggestie om alvast melding/omschrijving te maken van deze facetten:

- De afgelopen jaren waren woelig, met veel crisisbeleid tot gevolg. Corona, klimaat, oorlog, een energiecrisis, inflatie, spanningen, groeiende armoede en onrecht. Ook lokale weerslag! Deze crisissen dwingen een maatschappij tot keuzes. Bv. 'klimaatrechtvaardigheid'.

- Cijfers? Over demografische verschuivingen, armoede, digitalisering (na corona meer online activiteiten), …

- In tijden van verandering en schaarste moeten we meer dan ooit aan 1 zeel trekken. + snel kunnen schakelen. °Coalities. We zien schaalvergroting optreden. Denk niet alleen bestuurlijk, maar ook in relatie tot het middenveld. Waardeer en ondersteun plekken van engagement.

- Pleidooi voor een warme samenleving. Hoe kunnen cultuur en vrije tijd hieraan bijdragen?!

- Benadrukken dat cultuur niet alleen kost maar ook een economische return geeft en aanzet tot sociaal-cultureel ondernemerschap.

- De kwaliteit van het verenigingsleven. Nog steeds heel waardevol (ook waar cijfers soms achteruit lopen). Hun bijdrage aan een warme samenleving is enorm, maar zonder de steun van lokale besturen wordt het lastig in de toekomst.

SITUERING VAN DE SECTOREN

1. Sociaal-cultureel volwassenenwerk

Omvangrijk en vol schakeringen. Dat is het sociaal-cultureel werk. Vandaag zijn 130 organisaties, waaronder 18 nieuwe, door Vlaanderen erkend en gesubsidieerd. Zij dragen elke dag bij aan **een inclusieve, duurzame, democratische en solidaire samenleving**.

Met veel enthousiasme, maar ook kritische blik, streven ze naar maatschappelijke verandering tot in de kleinste vezel van Vlaanderen en Brussel. Sociaal-cultureel werk focust namelijk op thema's die het verschil kunnen maken voor mensen, voor buurten en de samenleving in zijn geheel. Denk aan wonen, werken, ontmoeting, opkomen voor kwetsbaren, klimaat of vredevol samenleven. De lijst is lang. Geen twee organisaties doen hetzelfde. Maar allemaal streven ze naar oplossingen voor complexe vraagstukken. Heel vaak lokaal waar ze via kleinschalige ontmoetingen of projecten signalen opvangen en ook doorgeven aan het beleid. Ook via vormingen en activiteiten die boeien en verbinden, of iets in beweging zetten, timmeren ze van onderuit aan een maakbare wereld.

Ze ontstaan heel spontaan en overal waar mensen betrokkenheid voelen met een bepaald thema of maatschappelijke problematiek. Dan zoeken ze, in hun vrije tijd en volledig vrijwillig, anderen op om er samen iets aan te doen. Vlaanderen telt over al haar gemeenten en steden heen naar schatting **180.000 vrijwilligers en een slordige 14.000 lokale verenigingen.** Goed voor 10 miljoen deelnames aan activiteiten. Elk jaar.

Samen tuinieren, in groep nadenken over betere mobiliteit in de buurt, oog voor de meest kwetsbaren van de gemeente, samen campagne voeren -voor of tegen iets-. Het zijn maar enkele voorbeelden… Sociaal-cultureel volwassenenwerk zijn culturele, sociale, politieke, educatieve, kunstzinnige of recreatieve groeperingen. Allemaal met hun eigen insteek en specifieke doelgroepen. **Gericht op oplossingen op het collectieve niveau**, met de groep als sterkte. Zie ook: Meesters in Samenleven.

Burgers die initiatieven nemen, maken gemeenschap. Het zijn onmisbare spelers. Ze creëren perspectief, zorgen voor noodzakelijke verbinding en geven iedereen een stem in het debat. Uitgedaagd door de 'laborol' in het decreet, tonen ze zich ook innovatief. Klaar om ook in de toekomst relevant te blijven.

De Federatie | Sociaal-Cultureel Werk

2. Amateurkunsten

In Vlaanderen doet bijna de helft van de +14-jarigen in de vrije tijd aan amateurkunsten. Van dorp tot stad hebben ze een enorme impact op ons en onze samenleving. Denk aan hun economische en sociale return. Amateurkunsten zitten in de lift. Maar liefst 44% van de Vlamingen ouder dan 14 jaar doet aan dans, fotografie, zang, toneel, schrijven, muziek, film, beeldende kunst of een combi van meerdere disciplines.

Deze trend zal zich nog doorzetten, want vooral de jongste en de oudste leeftijdsgroepen beoefenen vaker kunst. De stijging zit vooral bij de occasionele beoefenaars. Persoonlijke motieven en ontspanning zijn hun belangrijkste motieven. **1 op de 5 vraagt meer ondersteuning van stad of gemeente**, vooral in de groot- en centrumsteden.

Specifiek aan amateurkunsten is **het samengaan van een artistieke, sociale en educatieve component.** Dat wil zeggen dat de deelnemers en organisatoren zich min of meer focussen op creatie en creativiteit, mensen samenbrengen en een leeromgeving creëren. Amateurkunsten vinden hierdoor vaak plaats op de snijlijn met kunsten en erfgoed, kunst- en cultuureducatie, onderwijs, deeltijds kunstonderwijs, welzijn en zorg, de jeugdsector en het sociaal-cultureel volwassenenwerk.

De negen Vlaams erkende amateurkunstenorganisaties zijn mede-**sterkhouders** van het veld. Je hebt Vlamo, Kunstwerkt, Creatief Schrijven, Vi.be, Breedbeeld, Muziekmozaïek, Koor&Stem, Opendoek en ten slotte Danspunt. Voeling houden met de basis en achterban is cruciaal voor een betekenisvolle werking en ondersteuning. Naast focus op actieve kunstbeoefening streven heel wat amateurkunstenorganisaties naar een brede cultuurparticipatie door een groot publiek aan te spreken met toeleidingen en initiaties. Maar ze zetten ook in op talentontwikkeling en het aanbieden van kansen voor wie artistieke ambitie koestert. Tot slot brengt amateurkunst mensen samen en draagt zo bij tot gemeenschapsvorming.

De Federatie | Amateurkunsten

#1. VERENIGINGEN EN VRIJWILLIGERS

Wat betekent dit thema voor jouw organisatie/beleidsdomein
Vrijwilligerswerk vormt de kern van een veerkrachtig veld van amateurkunsten- en sociaal-culturele organisaties. Mensen willen zich verzamelen om thematisch, maatschappelijk of creatief iets te doen.
Verenigingen zijn op lokaal niveau wellicht de meest gekende vorm. Maar er is meer. Sociaal-culturele organisaties stellen ook leren, maatschappelijke beweging (of verandering) en cultuurparticipatie centraal in hun werking. Hun belang kan moeilijk onderschat worden.

Wat zie of zag je gebeuren (lokaal/bovenlokaal/Vlaams) – welke trends zie je
Sinds corona is de waardering voor vrijwilligers, zowel bij burgers als beleid, (tijdelijk) toegenomen. Nieuwe én vertrouwde gezichten namen het voortouw. Zowel in gekende organisaties als nieuwe structuren. De participatie aan sociaal-culturele verenigingen bleef tussen 2004 en 2020 quasi stabiel. Toch blijft er bezorgdheid over het toekomstig engagement van vrijwilligers. Hoe blijven ze betrokken?

Er is namelijk – een nog toenemende - wildgroei aan wetten en regelgeving die 'gewoon uw ding doen' in de weg staan. GDPR, UBO, vzw-wetgeving… om er maar enkele te noemen.

Bovendien worden vrijwilligers, sociaal-culturele organisaties en artistieke groepen steeds meer uitgedaagd om in zeer gelaagde contexten te functioneren. En dus over de nodige competenties te beschikken in hun vrije tijd. Denk maar aan taligheid, diverse migratie-achtergronden of moeilijke thuissituaties.

De Vlaamse overheid maakt sinds 2016 werk van het Gecoördineerd Vlaams Vrijwilligersbeleid. Doel? Meer waardering en ondersteuning. En een helderder kader van wet- en regelgeving. Zo wil het Verenigingsloket alle bestaande dienstverlening centraliseren en alle gegevens van, of info voor, verenigingen in 1 oogopslag weergeven. Lancering: december 2023.

Verenigingen zijn zelf op zoek naar wendbare organisatiestructuren en houden niet langer (enkel) vast aan het traditionele 'ledenmodel'. Inspelend op een hedendaagse manier van inzet, vormen vrijwilligers met een kort, maar zeer waardengedreven engagement, (tijdelijke) kernen. Of worden deelnemers voor onbepaalde duur mede-initiatiefnemer. Deze gedachtegang stuit steeds vaker tegen de grenzen van het lokale subsidiebeleid.

Welke uitdagingen brengt dit met zich mee voor lokale besturen
Vrijwilligers en verenigingen zijn nodig om de samenleving warm en sterker te maken. Lokale besturen zijn zich hier ten volle van bewust, maar ook zoekend naar blijvende prikkels en stimulansen om mensen te blijven aanvuren engagement op te nemen. Ook na corona, ook i.h.k.v. vergrijzing of toenemende werk- en zelfs vrijetijdsdruk.

Sommige lokale besturen zijn qua ondersteuning vooral gericht op het gekende verenigingsmodel. Dat is zeer waardevol, maar het sociaal-cultureel werk kent nog vele andere uitingsvormen. Het landschap is veranderd, mede sinds de decreetswijziging van 2018. Tijdelijke (kleinschalige) projecten, campagnes, vormingsinitiatieven, activiteitenreeksen, bewegingswerk … rond tal van thema's! Er zijn in Vlaanderen 130 erkende organisaties die ook lokaal iets voor je beleid of inwoners kunnen betekenen.

Daarnaast ontwikkelen zich op lokale bodem heel wat buurtcomités, goede doelen en doelgroepverenigingen die in jouw stad of gemeente mee het verschil maken. Het is belangrijk om de vinger aan de pols te houden van dit snel veranderende veld om hen te leren kennen en noden te detecteren.
Amateurkunstenaars verenigen zich in bands of gezelschappen, maar creëren ook individueel. Soms over disciplines heen. Omarm die diversiteit en werk op maat.

Welke vrijblijvende suggestie zou je willen doen
Alles geven. Dat is wat vrijwilligers en sociaal-culturele verenigingen doen in hun vrije tijd. Aan de overheid om dit privaat aanbod zoveel mogelijk te ontzorgen. Ook lokaal: door de opgelegde regels zo 'proportioneel' mogelijk te maken, verenigingen/vrijwilligers constant en correct wegwijs te maken in het kluwen van regels of gemeentelijke diensten en te streven naar eenvoudige aanvraagprocedures en -voorwaarden.

Welke mogelijke/veelbelovende antwoorden zijn er
Doorstroom van informatie is cruciaal. Er zit potentieel in **het Verenigingsloket** om je vrijwilligers, sociaal-culturele organisaties en amateurkunstenaars correct te informeren. Connecteer maximaal en vanaf het eerste uur als lokaal bestuur.

Nieuwsbrieven, gesprek en trefmomenten (kortom menselijk contact en dus voeling) vullen een digitaal platform mooi aan. **Verkenner, verbinder en ondersteuner** van het verenigingsleven staat bij voorkeur expliciet in iemands takenprofiel. Of het nu een schepen van verenigingen is, of een bevlogen ambtenaar zoals de Groeimanager in Grimbergen.

Betrokken initiatiefnemers die zich inzetten voor een meer gelijkwaardige, leefbare, gelukkige en mooiere buurt? Ekeren bv. bundelt alle initiatieven die sociale samenhang bevorderen, onder de noemer 'Dorpsmakers'.

Vrijwilligers motiveren doe je onder meer door hen de nodige kennis en vaardigheden aan te reiken. Het Steunpunt vrijwilligerswerk richt zich naar lokale besturen en verenigingen. De **vrijwilligersacademie** (regio Limburg, …) biedt verenigingen en inwoners vormingen op maat, net als deze Oppepper (in regio Antwerpen en Kempen).

Bouw je eigen **match-makersplatform** voor vrijwilligerswerk via Give a Day.

Lokale verenigingen en lokale besturen hebben elkaar nodig. Tijdens en na corona hebben ze elkaar (opnieuw) gevonden. Mentale steun en waardering (#Week van de Vrijwilliger) blijft van groot belang. Wederzijdse dialoog zorgt voor weerbare, lokale gemeenschappen toont ook **deze inspiratiekit.**

Stay tuned. De **nieuwsbrief bovenlokaal** van De Federatie SCW en AK geeft inkijk in het reilen en zeilen van het sociaal-cultureel werk en amateurkunsten en de gemeentelijke weerslag ervan.

Welke bronnen zijn het noemen waard
Meesters in Samenleven – Sociaal-cultureel werk in Vlaanderen en Brussel
Vrijwillige inzet – Socius.be
Sociaalcultureelvolwassenenwerknacorona.pdf (socius.be)
Slim Geregeld

#2. PARTICIPATIE AAN HET BELEID

Wat betekent dit thema voor jouw organisatie/beleidsdomein
Sociaal-culturele en amateurkunstenorganisaties zijn door hun sterke lokale inbedding vaak experten op vlak van gemeentelijke sterktes, noden en bezorgdheden. Daarnaast zijn heel wat organisaties ook thematische experten. De expertise voor een goed, evenwichtig, lokaal beleid zit dus niet enkel bij lokale ambtenaren en mandatarissen. Beleid voeren staat steeds meer gelijk aan samenwerken. In functie van het algemeen belang maar ook uit eigenbelang, want gedragen beleid is beter beleid.

Wat zie of zag je gebeuren (lokaal/bovenlokaal/Vlaams) – welke trends zie je
Op Vlaams vlak zien we wel vaker een enge invulling van "het primaat van de politiek", waarbij politiek verkozenen niet enkel de finale beslissing claimen maar ook resultaten van advies- of inspraakprocessen negeren. Tegelijk zijn er veelbelovende experimenten met een trajectmatige, brede aanpak o.l.v. een 'intendant'.

Lokaal – en ook Vlaams – zien we steeds meer aandacht voor burgerparticipatie. Lokaal zijn 'schepenen van participatie' bijvoorbeeld een krachtig signaal. Maar in de praktijk loopt dat vaak stroef of is het eerder 'omdat het zo hoort' dan een ernstig proces. Die verhoogde aandacht is er niet voor de 'klassieke' lokale adviesraden, waardoor (sommige) lokale verenigingen op hun honger blijven zitten. Her en der wordt er een ad hoc onderscheid gemaakt tussen de 'nieuwe' en 'traditionele' verengingen of SCW-organisaties: een valkuil. Daarenboven spreken sommigen van een verwatering van het begrip 'algemeen belang'.

Welke uitdagingen brengt dit met zich mee voor lokale besturen
Lokale besturen zoeken volop naar een werkend antwoord op de brede roep om betrokkenheid, zowel van burgers als van middenveldorganisaties. Maar er is geen *passe-partout*. Een goeie aanpak hangt af van lokale dynamieken en de houding van middenveldorganisaties. Dat vereist dus maatwerk. Bovendien vergt het breed organiseren van het lokale publieke debat (politieke) moed en (ambtelijke) tijd.

Welke vrijblijvende suggestie zou je willen doen
In heel wat steden en gemeenten is het verenigingsleven sterk gefragmenteerd. Als lokaal bestuur kan je een verbindende rol opnemen. Naast basisondersteuning - het beoordelen van subsidiedossiers - kan je aansturen op actieve netwerking en participatieve visievorming. Kijk daarbij ook kritisch naar de eigen overlegstructuren, bestaande ondersteuningsinstrumenten e.d. Dynamiseer of herwaardeer bijvoorbeeld lokale adviesraden als daar een voedingsbodem voor is. Waarom hen niet de rol/opdracht/middelen geven om zelf met burgers aan de slag te gaan rond specifieke topics? Experimenten met burgerbegrotingen geven burgers grip op wat er gebeurt en versterkt hun vertrouwen in 'de politiek'. Vergeet daarbij zeker het verenigingsleven niet.

Breder bekeken, kan je ijveren voor of je engageren in een lerend netwerk van beleidsmakers, organisaties en burgers. Mogelijk kan de regionale Avansa's (en/of IGS-Cultuur) zo'n lerend netwerk ondersteunen. In diezelfde lijn kan je (sommige) lokale ambtenaren opleiden tot netwerkmakelaars en participatiecoaches. Regionale Avansa's, Kwadraet of De Wakkere Burger kunnen mogelijks ondersteuning bieden. Deze organisaties werken structureler, duurzamer dan consultants en weten bijvoorbeeld hoe ze 'moeilijk bereikbare doelgroepen' kunnen betrekken.

Welke mogelijke/veelbelovende antwoorden zijn er

In Gent wordt een traject afgelegd om de relatie tussen de talloze sociale(-culturele) organisaties en de stad te versterken. Samen met alle verenigingssectoren op je grondgebied screen je hun beleidsparticipatie. In Gent denkt men bijvoorbeeld aan een soort alomvattend '**middenveldparlement'**.

In Herenthout begeleidt Avansa Kempen een visieontwikkelingstraject rond participatie. Vertrekpunt is de vraag hoe het gemeentelijk apparaat bijgesteld kan worden om burgers een stem te geven in het beleid. Deze Avansa ondersteunt ook een **lerend netwerk** onder de noemer "Broodje Burger".

Tijdens corona brachten sommige gemeenten hun **verenigingsleven (online) samen** i.f.v. noodsteun e.d. Blijf dit doen, bv. twee keer per jaar.

Bijna de helft van alle Vlamingen beoefenen één of meer amateurkunsten, al dan niet in georganiseerd verband. Sommige disciplines zijn lokaal sterk verenigd, maar muzikanten en andere niet-georganiseerde amateurkunstenaars zijn dat niet. Een popraad, een beproefd recept, ondersteund door VI.BE, zorgt ervoor dat je als lokaal bestuur een goed kanaal hebt om deze creatievelingen te horen/informeren.

Welke bronnen zijn het noemen waard

(o.a.) stelling 8 van de eindconclusies van onderzoekstraject CSI Flanders
Eindrapport "Het Gentse sociale middenveld en middenveldbeleid: een ecosysteem in beweging"
Kwadraet
De Wakkere Burger
Denk. Doe. Dorp. Inspiratie voor een dorpenbeleid (door Landelijke Gilden).

#3. INFRASTRUCTUUR

Wat betekent dit thema voor jouw organisatie/beleidsdomein

Sociaal-culturele en amateurkunstenorganisaties brengen mensen samen. Daar zijn dus plekken voor nodig. Veel verschillende soorten plekken al naargelang de werkingen. Tegelijk is maar een piepkleine fractie van deze organisaties eigenaar van infrastructuur. Niet onlogisch dus dat voldoende, betaalbare, toegankelijke en flexibel aanvraagbare infrastructuur al jarenlang op de lokale verlanglijstjes van deze organisaties staat. Bij amateurkunstenaars is er expliciet vraag naar: opbergruimte, repetitieruimte, ateliers en uitgeruste toonplekken. 1 op 5 zegt meer of betere toegang nodig te hebben tot infrastructuur.

Wat zie of zag je gebeuren (lokaal/bovenlokaal/Vlaams) – welke trends zie je

Open, publieke ruimte vermindert al decennialang in Vlaanderen. Tegelijk neemt de druk -en de prijs – van ruimte toe in een 'volgebouwd Vlaanderen'. Projectontwikkelaars en bouwpromotoren doen gouden zaken. Gestegen energieprijzen en oplopende inflatie zetten de betaalbaarheid van vaak oudere – slecht geïsoleerde – infrastructuur onder druk.

Zo zien we dat kerkfabrieken of parochiale vzw's (verouderde) parochiale infrastructuur in sneltempo van de hand doen. Net die plekken die door tal van lokale verenigingen intensief gebruikt worden. Meer dan een vijfde van de (snel groeiende) amateurkunstengroepen in grootsteden en in plattelandsgemeenten hebben permanent ruimtegebrek.

Anderzijds versterken tendensen als verdichting de aandacht voor het maximaal delen van beschikbare ruimte. Er zijn ook schuchtere aanzetten om ruimtes meer als *commons* (= gemeengoed) te benaderen en te beheren. En men is gestart met het herbestemmen van heel wat kerken. Kortom: ruimte is schaars, duur en er zijn steeds meer gegadigden. Wie dacht dat corona en digitalisering de vraag naar fysieke infrastructuur zou doen dalen, komt bedrogen uit. Wel integendeel.

Welke uitdagingen brengt dit met zich mee voor lokale besturen

Het is een bijzonder complexe uitdaging voor lokale besturen. Omdat er vele betrokkenen zijn én veel geld bij komt kijken. Lokale besturen zijn vaak zelf geen eigenaar van de ruimtes die het intensiefst gebruikt worden door sociaal-culturele en amateurkunstenorganisaties. De inplanting van (culturele infrastructuur) wordt bovendien steeds meer 'bovenlokaal' bekeken. Op zich een goede zaak, maar het beperkt de beleidsruimte voor (kleinere) gemeenten. De nabijheid en toegankelijkheid van infrastructuur -belangrijk voor sociaal-culturele en amateurkunstengroepen- lijdt eronder. Het is dus precair het evenwicht houden tussen centraliseren en decentraliseren.

Welke vrijblijvende suggestie zou je willen doen

Ga na welke infrastructuur door welke organisaties en voor welke activiteiten gebruikt wordt. Breng ook de blinde vlekken in kaart. Ga 'slim' om met alle beschikbare ruimte door er bijvoorbeeld knooppunten van allerlei activiteiten van te maken. Zorg voor transparante, flexibele aanvraagprocedures en overweeg systemen van gedeeld management of beheer met (netwerken van) lokale organisaties.

Overweeg te koop aangeboden parochiale infrastructuur zelf te kopen of zorg ervoor dat de gemeenschapsvormende functie ervan bewaard kan blijven.

Sinds kort verplicht de Vlaamse overheid gemeenten om een 'kerkenbeleidsplan' op te stellen. Het zou goed (en slim) zijn om daarin ook parochiale infrastructuur mee te nemen. Uiteraard is het zinvol om gebruikers van die infrastructuur te betrekken bij de totstandkoming en uitvoering van een 'masterplan'. Ook particuliere infrastructuur en scholen kunnen (deels) een antwoord zijn op de noden van lokale organisaties. Met een beetje creativiteit is veel mogelijk.

Welke mogelijke/veelbelovende antwoorden zijn er

De buurt samenbrengen naar aanleiding van de herbestemming van **leegstaande kerken**, gebeurt al in Zeveren (Deinze), Overbeke en Lebbeke. Het project Kerk in het Midden -van Avansa regio Gent i.s.m. Avansa Waas en Dender, Avansa Vlaamse Ardennen Dender en de provincie Oost-Vlaanderen- zorgt voor netwerking en inspiratie. Ook het lerend netwerk en de KIM-toolbox bieden gespreksstof en handvaten tot stappen vooruit. Dit verdient navolging. Ook het platform 'toekomst parochiekerken' dat – i.s.m. Parcum – in de schoot van VVSG opgericht werd, is veelbelovend. Het zou goed zijn mocht dit platform ook breder kijken dan enkel het kerkgebouw en ook inspiratie bieden voor de (vaak omliggende) parochiale infrastructuur.

Voorts zijn er tal van **inspirerende plekken** waar (al dan niet tijdelijk) verschillende organisaties hun ding kunnen doen, daarin vaak geruggesteund door het lokaal bestuur. We denken bijvoorbeeld aan De Blikfabriek in Hoboken, de Meubelfabriek en De Koer in Gent, de Maekerij en Hal 5 in Leuven… Intussen ontpopt vzw Toestand in Brussel zich tot expert in tijdelijk ruimtegebruik 'met een missie'.

Welke bronnen zijn het noemen waard

www.slimgedeeld.be
De kracht van de plek (publicatie Socius)

#4. SAMENLEVEN IN DE PUBLIEKE RUIMTE

Wat betekent dit thema voor jouw organisatie/beleidsdomein
Van individueel belang naar collectief draagvlak. Met oog voor ouderen, jongeren, minderheden en kwetsbare groepen. Sociaal-cultureel werk maakt tijd en ruimte om ideeën te laten rijpen of weerstand te bekijken vanuit een ander perspectief. Het zoekt naar werkbare antwoorden om de samenleving (opnieuw) vorm te geven.

Wat zie of zag je gebeuren (lokaal/bovenlokaal/Vlaams) – welke trends zie je
Het belang van de individuele burger -met een eigen maar daarom niet perse breed gedragen- mening, komt steeds centraler te staan. De groepsdynamiek ten spijt. De kracht van het georganiseerde verenigingsleven moet vaak de duimen leggen voor ongefilterde denkbeelden waardoor solidariteit en gelijkheid onder druk komen te staan.

Polarisatie, discriminatie en racisme drijft mensen uit elkaar. Op micro en macroniveau. Tussen vrijwilligers, maar evengoed buren. Tussen partijen en (politieke) grootmachten. Samen leven lijkt een steeds moeilijkere opgave. De rol van (sociale) media hierin is intussen genoegzaam gekend.

Welke uitdagingen brengt dit met zich mee voor lokale besturen
Welke factoren zorgen ervoor dat verschillende bevolkingsgroepen zich thuis voelen in de publieke ruimte? Hoe vermijden we dat enkel hoogopgeleide burgers een stem krijgen in het debat?

Welke vrijblijvende suggestie zou je willen doen
Participatie is een complex, traag en taai proces. Toch is dialoog dé grondslag voor verandering en begrip. Burgers betrekken is prima. Gedegen adviesraden raadplegen geeft een extra dimensie (zie ook Thema #2).

We vragen lokale politici om groepen en gemeenschappen niet tegen elkaar op te zetten. Wel om dialoog en verbinding te zoeken. Er staan in het sociaal-cultureel werk tal van partners klaar om samen de uitdaging aan te gaan. Zo weten verenigingen wat leeft. Door hun stevige inbedding, vangen ze kleine noden en grote zorgen van mensen op.

Welke mogelijke/veelbelovende antwoorden zijn er
Depolariserend werken in buurten wint aan belang.
Gent en Genk behoren tot de pioniers als het gaat om gepast reageren op ongewenst gedrag. **Via omstaanderstraining** leren burgers ingaan op discriminatie en racisme. Dit is een initiatief van het Agentschap voor Inburgering en Integratie, in samenwerking met lokale besturen en Avansa's die trainers opleiden.

Je kan ook via je **sociale media** reageren op haatspraak. Vind handvaten op hierniet.be.

Compagnons, een **buddyproject** van FMDO en Stad Brugge, brengt nieuwkomers en Bruggelingen samen.

Vanuit de eigenheid van de wijk en door samenwerking oplossingen vinden, via een mix van harde en zachte maatregelen. De **stadsmariniers** van Oostende krijgen een regierol om de uitdagingen op vlak van samenleven, veiligheid, gezondheid, economie, wonen, enz. aan te pakken. Frequent overleg met het middenveld kan de inzichten en oplossingen alleen maar vergroten.

Enchanté is een lokaal netwerk dat inzet op **hartelijke plekken** zodat iedereen erbij kan horen. Met een klein gebaar maken zij een groot verschil. Bekend geworden via 'de uitgestelde koffie'. Intussen actief in Tienen, Roeselare, Veurne en elders met een waaier aan hartverwarmende traktaties.

'**De Bouwdoos.** Medicijn voor jouw dorpsplein' maakt het verschil in vele kleine gemeenten in de Vlaamse Ardennen. Onderbenutte dorspleinen kregen tijdelijk een nieuw jasje. Meer groen, maar ook letterlijk meer ruimte om elkaar te ontmoeten waren het resultaat van deze inspirerende en interactieve aanpak.

Participatieve kunstprojecten kunnen ook heel wat in beweging zetten. Inside Out (in Aalst) ter inspiratie. Of evengoed: Onumenten, een 'kunstzinnige plek' voor gemeenschappelijke en individuele verlieservaringen.

Welke bronnen zijn het noemen waard
Socius Magazine 2022 – Socius.be
Eindrapport SANKAA: racisme ontrafeld
REACT TO RACISM - Reacttoracism

#6A. SAMENWERKEN (IGS EN REGIE)

Wat betekent dit thema voor jouw organisatie/beleidsdomein
Bovenlokaal en regionaal brengen extra reliëf in de verschillende beleidscontexten. De Federatie waakt over een optimaal speelveld voor haar organisaties, zodat zij voluit hun missie kunnen realiseren. We stellen ons dus de vraag wat deze nieuwe dimensie betekent voor amateurkunstenorganisaties en lokale sociaal-culturele werkingen. Voor de Avansa's betekent dit alvast aanpassen en deels afstemmen op nieuwe gemeenten. Organisaties die thematisch werken, zullen eveneens geconfronteerd worden met nieuwe bestuurlijke realiteiten. Ook amateurkunsten zullen het bestuurlijk landschap zien transformeren, met nieuwe aanspreekpunten en afstemming tot gevolg. Net als een pak opportuniteiten.

Wat zie of zag je gebeuren (lokaal/bovenlokaal/Vlaams) - welke trends zie je
Er is een trend naar schaalvergroting. De referentieregio's, IGS'en cultuur en het verhaal van aankomende fusies zijn daar getuige van. Dit schept mogelijkheden: meer financiële middelen, meer knowhow, meer slagkracht. Anderzijds kan zo'n complexe operatie - tijdelijk- verlammend werken waardoor inhoudelijke keuzes worden uitgesteld. Het directe contact met de burger blijft zeker een aandachtspunt.

Steden en gemeenten krijgen ook steeds vaker een regierol toebedeeld. Dit kadert in het geloof van Vlaanderen om de autonomie van lokale besturen te benutten en uit te spelen. Om slechts 1 voorbeeld te noemen: de regierol buitenschoolse opvang, wat linken kan hebben met amateurkunsten.

Welke uitdagingen brengt dit met zich mee voor lokale besturen
Lokaal komt het regioverhaal allicht in 2028 in een stroomversnelling. Gemeenten moeten tegen eind dat jaar (of 2030) al hun samenwerkingsverbanden inpassen binnen de grenzen van de referentieregio. Dat betekent loslaten enerzijds en opbouwen anderzijds. Zo'n ingrijpende transitie vergt veel bestuurlijke kracht. Laat er je inhoudelijk beleid niet onder lijden.

Laat deze bestuurlijke hervormingen (regio's, fusies…) ook een uitnodiging zijn om niet alleen bezig te zijn met herstructureren, maar ook met het sociaal weefsel (cf. sociaal-culturele initiatieven én amateurkunstenaars) en het welbevinden van de burger.

22 gemeenten zullen zich moeten richten naar een andere Avansa dan gewoonlijk. Grijp deze gelegenheid aan om nauwe contacten te leggen.

Regie en overzicht houden vanuit het bestuur is prima. Maar amateurkunsten en sociaal-cultureel werk hebben hun eigen agenda/ een eigen missie waar ze dag en nacht aan werken. Ze doen dat graag en vaak in partnerschap, maar bewust niet 'in opdracht' als de doelstellingen niet matchen. Ze zitten, als sterke netwerkorganisaties, vaak zelf aan het stuur. Samenwerking vergt dus veel gesprek om de nodige evenwichten te zoeken – en te vinden!

Welke vrijblijvende suggestie zou je willen doen
Waak er mee over dat het regioverhaal een stimulerend kader vormt voor sociaal-cultureel werk en amateurkunsten. Eentje met kansen en opportuniteiten waarbij de schaalvergroting echt voordelen oplevert. Denk bv. aan gespreid infrastructuurbeleid, regionale subsidie-impulsen, stimulansen voor talentonwikkelingen, streekeigen projecten waarin het culturele middenveld ook kan schitteren.

Vanuit hun regierol gaan lokale besturen (vaak met Vlaamse middelen) aan de slag om een gecoördineerd aanbod te realiseren. Buitenschoolse opvang en activiteiten (BOA) is slechts 1 voorbeeld hiervan. Wij zien mogelijkheden in het betrekken van academies muziek, woord, dans/beeld en/of het artistiek verenigingsleven.

Welke mogelijke/veelbelovende antwoorden zijn er
Stilaan vinden en versterken **IGS'en cultuur en Avansa's** elkaar. Ze leggen weliswaar elk hun eigen accenten. Avansa's lopen thematisch onderbouwde trajecten en leggen dikwijls educatieve klemtonen. Steeds van onderuit, met oog voor vrijwilligers en persoonlijke groei van àlle burgers. Dus ook de meest kwetsbaren onder ons. Aanvullend op wat andere cultuurspelers zoals een IGS doet.

Het Traject **Brede Scholen** in Brussel krijgt zuurstof en blijvende steun vanuit de VGC. Deze scholen zetten de schoolpoort open en halen de buurt binnen. Ook diverse kunstvormen krijgen er volop kansen.

Het Plan Samenleven (Minister Somers) dat diversiteit wil bevorderen komt er in samenwerking met lokale besturen. **Zij benutten vanuit hun regierol de sterktes van het sociaal-cultureel werk** voor oefenkansen Nederlands en toeleiding naar cultuur. Cfr. Café Combine.

Welke bronnen zijn het noemen waard
Wascabi-artikel (2023) Bovenlokaal: kansen voor wie ze weet te vinden.
Dossier: 'de tandem'. Hoe Avansa's en IGS'en elkaar vinden en versterken.

#6B. SAMENWERKEN (TSS SECTOREN/DOMEINEN, TSS BESTUUR & MIDDENVELD)

Wat betekent dit thema voor jouw organisatie/beleidsdomein
Samenwerken met mensen behoort tot de kern van sociaal-cultureel volwassenwerk en amateurkunsten. Vanuit de eigen missie voor uiteenlopende doelen gericht verbinding zoeken met andere organisaties behoort ook tot hun DNA. Samenwerking met verschillende lokale ambtenaren/diensten hoort daarbij. Een vlotte samenwerking tussen lokale besturen en het verenigingsleven op hun grondgebied is een win voor alle partijen. Onze sectoren zijn per definitie sectoren die 'hokjes' doorbreken. Dergelijke verbreding kan ook de indeling en werking van lokale administraties inspireren of bevestigen.

Wat zie of zag je gebeuren (lokaal/bovenlokaal/Vlaams) – welke trends zie je
Overheden zijn steeds meer aangewezen op andere maatschappelijke actoren om de huidige problematieken aan te pakken. Omgekeerd hebben lokale organisaties vaak overheden nodig om hun doelstellingen te halen. Daarom is het werken in netwerken steeds noodzakelijker.

Op alle beleidsniveaus staat (intern en extern) transversaler – en dus minder verkokerd - werken op de radar, wat een goede zaak is. Lokale besturen worden daar soms toe aangespoord vanuit Vlaamse plannen of projectoproepen. In de praktijk zien we op elk beleidsniveau goede en slechte voorbeelden van transversaal werken.

In de samenwerking tussen lokale besturen en verenigingen is gelijkwaardigheid essentieel. In de praktijk moeten we waakzaam blijven dat verenigingen niet ingeschakeld worden als 'beleidsinstrumenten' (i.e. louter uitvoerders of het verlengde van de overheid). Dit hangt samen met de -op zich positieve- trend naar 'vermaatschappelijking' (i.e. meer verantwoordelijkheid bij de burger), dat men in de praktijk helaas soms verwart met een soort uitbesteding in het luchtledige.

Welke uitdagingen brengt dit met zich mee voor lokale besturen
(Financiële) noodzaak is of was voor lokale besturen vaak een aanleiding om 'te ontkokeren'. Anderen beogen meer uniformiteit en kansen tot doorgedreven afstemming. Maar het opbouwen van een transversale, interne cultuur en manier van werken vraagt tijd en doorgedreven (politieke) aandacht.

Lokale besturen krijgen voor het vormgeven van Vlaamse plannen vaker een regierol. Dit zorgt voor nieuwe mogelijkheden voor bijvoorbeeld de relatie met lokale organisaties, maar daagt zowel besturen als organisaties uit om een verkokerde blik aan de kant te zetten. Dit vergt onder meer verhoogde netwerkcompetenties van lokale ambtenaren die in essentie een soort netwerkmakelaars worden.

Er liggen nog veel kansen om de samenwerkingsmogelijkheden tussen deeltijds kunstonderwijs en amateurkunsten verder te verkennen. De Alternatieve Leercontext (cf. decreet DKO) geeft daar aanzetten toe, maar op het lokale terrein is nog veel meer mogelijk om de uitstraling van artistieke beoefening en beleving in de gemeente nog meer centraal te zetten, zowel vanuit de onderwijscontext als vanuit de vrijetijdsbeleving.

Welke vrijblijvende suggestie zou je willen doen
Binnen de lokale administratie kan het zinvol zijn om geregeld ambtenaren van alle inhoudelijke diensten samen te brengen om uit te wisselen over waar iedereen mee bezig

is of over de invulling van de regierol m.b.t. een specifiek thema. Zo wordt ieders kennis en ervaring volop gehonoreerd. .

Voor bepaalde thema's kan dan ook meteen bekeken worden wanneer en welke sociaal-culturele- of amateurkunstenorganisaties een zinvolle bijdrage kunnen leveren. Ga voor gelijkwaardigheid in die relatie met lokale organisaties. Als het tot een structurele of projectmatige samenwerking komt, honoreer hen dan voor hun inspanningen en ondersteun alle betrokkenen.
In verschillende steden en gemeenten is het verbindende potentieel van zogenaamde '**grenswerkers'** aangetoond. Dat zijn lokale ambtenaren die fungeren als brugfiguren en zorgen voor de nodige verbinding. Ze hoeven geen afgebakend takenpakket, maar hebben wel specifieke competenties nodig. Deze profielen kunnen ervoor zorgen dat ook relevante sociaal-culturele en amateurkunstenorganisaties aangesproken worden op hun expertise over thema's die niet exclusief tot het 'culturele' domein behoren, zoals bijvoorbeeld klimaattransitie en digitalisering *(= prioriteiten van centrumsteden)*. Ze geven mogelijk een gezicht of spelen zeker een relevante rol in de toegenomen regierol van de lokale administratie. Het zorgt tegelijk voor een meer faciliterende houding van een lokaal bestuur in plaats van zelf actief bepaalde noden in te vullen.

Welke mogelijke/veelbelovende antwoorden zijn er
De platformen in de schoot van de VVSG waar lokale overheden en sociaal-culturele actoren samen werken (cf. **fietsberaad, klimaatnetwerk**) zijn een prima hefboom voor concrete samenwerkingen op lokaal niveau. Ze kunnen mogelijk ook als model dienen voor gelijkaardige lokale platformen met een andere thematische focus.

In Gent, Sint-Niklaas en Mechelen ontstonden in 2015-2016, naar aanleiding van de **opvangcrisis, lokale netwerken** waarin besturen en lokale organisaties samenwerkten. Ze kunnen ongetwijfeld als model dienen voor samenwerkingen rond andere topics en in andere steden en gemeenten. Onder andere in deze cases kon je zien hoe een 'grenswerker' het verschil kon maken.

Er bestaan tal van **initiatieven waarbij sociaal-culturele organisaties trekker** zijn en waarop lokale besturen kunnen intekenen. We denken bv. aan Vluchtelingenwerk Vlaanderen die intussen 18 steden en gemeenten warm kon maken om een 'solidaire gemeente' te worden. Of Fair Trade gemeentes waarbij Rikolto één van de partners is.

Welke bronnen zijn het noemen waard
Case-study over de werking van lokale netwerken rond opvang en begeleiding van vluchtelingen.
Case-study: samenwerkingen tussen energiecoöperaties en lokale besturen
Over 'grenswerkers' in lokale besturen.
'Lokale overheden en burgerinitiatieven moeten elkaar omarmen' (in Bruzz)

#8. MENTAAL WELBEVINDEN

Wat betekent dit thema voor jouw organisatie/beleidsdomein
"We laten niet zomaar in ons hoofd kijken." Hiervoor is vertrouwen nodig. Net als een veilige plek. En weerwerk, tegen de idee dat geluk zomaar het gevolg zou zijn van individuele keuzes en verantwoordelijkheid.
Het sociaal-cultureel verenigingsleven biedt uitkomst. Als voedingsbodem voor verbinding en geloof in het eigen kunnen. De amateurkunsten zijn eveneens een sociaal vangnet. Maar kunst in de vrije tijd is ook een uitlaatklep, of werkt zelfs 'preventief' als vorm van ultieme ontspanning.

Wat zie of zag je gebeuren (lokaal/bovenlokaal/Vlaams) – welke trends zie je
Burgers checken massaal uit. Burn-outs en eenzaamheid scheren hoge toppen. Angst - eerst voor een ongekend virus, nadien voor oorlog of onbetaalde energiefacturen - werkt soms verlammend. En wanneer de contragewichten als een breder kader (kennis en vorming) of een netwerk (kennis en vrienden) ontbreken, gaat het licht soms uit.

Sinds corona lijkt mentaal welbevinden bespreekbaarder te zijn. Je wordt uitgenodigd je kwetsbaarheid te tonen. En eenzaamheid is iets minder een taboe. Rouwen kreeg een zichtbare dimensie. Het kleine ontmoeten en praten worden meer naar waarde geschat.

Welke uitdagingen brengt dit met zich mee voor lokale besturen
Cultuurparticipatie heeft een positief effect op ons algemeen welzijn. Lokale besturen doen er dus goed blijvend te investeren in hun vrijwilligers- en verenigingswerk met alle uitdagingen van dien Cfr. Thema #1.

De verwachtingen om gehoord te worden, nemen toe. Mentale zorg is een aandachtspunt op de werkvloer, maar evengoed t.a.v. vrijwilligers. De juiste expertise op de juiste plaats vraagt inzicht en netwerken.

Welke vrijblijvende suggestie zou je willen doen
Zet amateurkunsten (preventief) in als bijdrage aan een leefbare samenleving. Toon burgers de weg naar dans, theater, muziek. Maar ook schrijven, film, zingen… geeft zin aan het leven, toont dat je goed in iets bent, laat je ontsnappen aan de werkelijkheid of zet aan tot nieuwe mogelijkheden.
Doe zeker ook een beroep op het sociaal-cultureel volwassenwerk. Zorg en gemeenschapsvorming behoort al jaren tot de core business. Bovendien draagt betrokkenheid bij tot het welbevinden.

Welke mogelijke/veelbelovende antwoorden zijn er
Coming soon: **'De verenigingspil'.** Een pillendoosje met bijsluiter, nl. een stappenplan om mensen toe te leiden naar het verenigingsleven. Want mensen die deelnemen aan het verenigingsleven zijn minder eenzaam en hebben meer kwalitatieve sociale contacten. Neos is initiatiefnemer. Domus Medica en de beroepsvereniging voor psychologen springen mee op de kar, net als 15 andere SCW-organisaties. Lokale besturen kunnen eveneens prima aanvuurders worden.

De **projectoproep Zorgzame Buurten** resulteerde intussen in meer dan 100 gemeenten. Naast lokale besturen, welzijns- en zorgorganisaties kan sociaal-cultureel werk hier haar

steentje toe bijdragen. Complementair aan wat er al is en vanuit eigen sterktes zoals verbinding of doorgedreven kennis van de doelgroep.

Kunstbeoefening en talentontwikkeling zijn aanwezig in elke vezel van Vlaanderen. Klein is hoe de meeste beoefenaars starten. Dichtbij huis. Tegelijk krijgen ze er (hopelijk) kansen om te groeien. Om elkaar te vinden en waar nodig te zorgen voor elkaar. Er zijn véél lokale amateurkunstenprojecten met een aspect welzijn. We noemen hier bijv. de 'contact'-koren voor dementerende senioren en het project Take Care dat schrijfweekenden omvat voor kwetsbare jongeren.

Vier het Leven organiseert theater, film- en **concertbezoeken met begeleiding** van vrijwilligers voor ouderen die niet alleen kunnen of willen gaan. Door regelmatige deelname aan een culturele activiteit doorbreekt Fedos sociaal isolement.

Plekken als het Blinkhuis in Mechelen/Gent **laten je even op verhaal komen**. Hier ervaar je rust en veiligheid. Je mag je tonen zoals je bent. En over dingen praten waarover je buiten liever zwijgt. Bovendien staan er mensen voor je klaar om samen het verschil te maken. Uilenspiegel is een vereniging voor mensen met een psychische kwetsbaarheid en PRH inspireert en geeft vorming voor je persoonlijke en relationele groei.

Al meer dan een decennium bouwen verschillende troostorganisaties en rouwspecialisten aan **de #rouwrevolutie**. Deze beweging staat voor een warmere, persoonlijkere manier van afscheid nemen. Er verandert iets in het rouwlandschap… Ook lokale besturen zetten steeds meer in op troostplekken of herdenkingskunst.

Welke bronnen zijn het noemen waard

Publicatie: Dit doet me wat. p. 98
Wascabi-artikel (2023) 'Plekken waar je telt en meegeteld wordt."
'Veel doen met te weinig'
Vlaanderen vrijwilligt, p. 113 vrijwilligerwerk maakt gelukkiger en is waardevol

#9. TOEGANKELIJKHEID VAN HET AANBOD

Wat betekent dit thema voor jouw organisatie/beleidsdomein
Sociaal-cultureel volwassenwerk draagt bij aan een inclusieve, duurzame, democratische en solidaire samenleving. Structurele ongelijkheid is een onrecht waartegen we ons verzetten. Want wie het (sociaal-economisch) moeilijker heeft, verdient ook kansen. Idem voor lager geschoolden, anderstaligen, mensen met een beperking of wie leeft achter gesloten muren.

Wat zie of zag je gebeuren (lokaal/bovenlokaal/Vlaams) – welke trends zie je
De coronacrisis bracht een aantal maatschappelijke uitdagingen, zoals toegankelijk (cultuur)aanbod voor iedereen, scherper naar voor. Ze winnen aan belang, maar de beleidssignalen zijn niet altijd hoopgevend. En de inflatie in combinatie met hoge kosten speelt iedereen parten.

Overheden zetten -terecht- steeds vaker in op digitale tools. Fijn, zolang er ook offline dienstverlening gegarandeerd blijft. (zie Thema Digitalisering #7)

De lokale netwerken vrijetijdsparticipatie van personen in armoede komen in het gedrang nu de Vlaamse overheid het Participatiedecreet stilaan uitkleedt. De verwachting is dat de UiTpas tegen eind 2023 de helft van de gemeenten dekt.

Uit de jongste Participatiesurvey blijkt dat de kloof tussen laag-, midden- en hooggeschoolden bij deelname aan het sociaal-cultureel verenigingsleven steeds groter wordt. Met die nuance dat het opleidingsverschil vooral merkbaar is bij (nieuwe) maatschappelijke bewegingen en cultuurverenigingen. Gemeenschapsvormende verenigingen slagen er wel in om alle lagen van de bevolking te bereiken.

Uit het onderzoek 'Dit doet me wat' valt op dat factoren als onderwijsniveau, gezinsachtergrond en financiële situatie minder invloed hebben op de actieve cultuurparticipatie (amateurkunsten) dan op de passieve participatie (zoals bezoek).

Het aantal laagdrempelige subsidiemogelijkheden is gedaald. Kleine spelers kunnen niet altijd of onvoldoende terecht bij hun lokaal bestuur waardoor sommige werkingen het moeilijk krijgen. Het financieel plaatje is geen doel op zich, maar de zorgen hierover nemen steeds vaker een prominente rol in. Hoe krijgen we de werking van verenigingen nog rond?

Welke uitdagingen brengt dit met zich mee voor lokale besturen
Lokale besturen hebben vele katjes te geselen. Toch blijft het in een gezonde democratie van groot belang, om àlle lagen van de bevolking mee te hebben. Dit voorkomt conflicten en draagt bij tot het mentaal welzijn van de bevolking.

Een laagdrempelig cultuuraanbod is niet afgevinkt bij de invoering van de UiTpas alleen. De implementatie vraagt zorg en geduld (spreiding, digitalisering, niet overal beschikbaar…) Bovendien zijn er tal van niet-financiële drempels die participatie belemmeren. Dit vergt gedegen expertise en een gedeelde aanpak. De lokale netwerken vrijetijdsparticipatie bieden zeker ook mogelijkheden.

Gemeentebesturen hoeven niet (altijd) zelf activiteiten te organiseren, ook al ogen projecten en evenementen goed. Investeer de schaarse middelen in vrijwilligers en cultuuraanbieders die op hun beurt dynamiek brengen in de buurt.
Blijf vorming zien als een opdracht voor het cultuurcentrum. Dit is vaak laagdrempelig, spreekt diverse lagen van de samenleving aan en sluit aan bij levenslang leren.

De betrokkenheid van de beoogde doelgroep is onontbeerlijk, wil je impact verhogen.

Welke vrijblijvende suggestie zou je willen doen
Voor dergelijke 'taaie vraagstukken' is samenwerking met het middenveld een hefboom. Onze professioneel georganiseerde verenigingen verdienen respect en steun van de lokale overheid. Het zijn krachtige plekken van engagement die bijdragen in de aanpak van maatschappelijke uitdagingen. Verenigingen vinden de relatie met hun buurt en stad heel belangrijk omdat ze zo rechtstreeks impact hebben op een aangenamere omgeving voor iedereen. De sociaal-culturele manier van werken (methodieken, trajecten, …) is uniek. De constante aandacht voor moeilijk bereikbare groepen een troef.

Welke mogelijke/veelbelovende antwoorden zijn er
In 188 welzijnsschakelgroepen verspreid over heel Vlaanderen, **ontmoeten mensen met en zonder armoede-ervaring elkaar**. Vanuit die ontmoeting zetten vrijwilligers onder andere in op vrije tijd en zijn ze gesprekspartner van een lokale overheid. Tal van groepen zijn vertegenwoordigt in een lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie.

De Armoedetoets in Beringen. De toetsing gebeurt steeds vanuit een expertengroep waarin de armoedecoördinator, collega-ambtenaars van de betrokken dienst(en), relevante partnerorganisaties (ook sociaal-cultureel) en ervaringsdeskundigen zetelen.

Maak positieve energie zichtbaar. Breng gedurfde verhalen van mensen die het moeilijker hebben. **De Levende bibliotheek** is een formule die in verschillende bibliotheken in Vlaanderen opgang maakt.

Heel wat groepen van SCW-organisaties zetten in hun stad of gemeente in op een toegankelijk en nabij cultuur- en vrijetijdsaanbod. Het zit in hun DNA. Het is een opdracht van de overheid.

Het **lokale muziekbeleid** van steden en gemeenten heeft immense impact op de kansen die artiesten vanaf de start van hun traject krijgen om te repeteren, spelen, een gevarieerd aanbod aan muziekeducatie te ontdekken en zo veel meer. Lokale Helden is een laagdrempelige aanzet en kan uitgroeien tot een springplank voor een duurzaam en verankerd kunstbeleid.

Welke bronnen zijn het noemen waard
Demos: cultuur en nabijheid.
Netwerk tegen armoede